

(101SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, OCTOBER/NOVEMBER 2024.

First Semester

Sanskrit

ARTHA SASTHRA AND NITI SASHTRA

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) 'ब्रह्माऽपि नरं न रञ्जयति' - विशदयत।
- (b) विवेकभ्रष्टानां भवति विनिपातः शतमुखः' - व्याख्यात।
- (c) वैदग्ध्यकीर्तिमपहर्तुमसौ समर्थः कथं निरूपयत।
- (d) नीचमध्यमोत्तमानां क्रियारम्भे वैचित्र्यं विवृणुत।
- (e) महतां द्विधा वर्तनं भवति, पुष्पस्तबकदृष्टान्तेन विवृणुत।
- (f) राज्ञां पृथ्वीपालनप्रकारं वर्णयत।
- (g) का नाम विद्या? अर्थशास्त्रानुसारं विवृणुत।
- (h) का नाम दण्डनीतिः? विवृणुत।
- (i) ब्रह्मचर्यादि - आश्रमनियमान् लिखत।
- (j) 'त्रयी विद्याम्' - निरूपयत।

2. त्रयः प्रश्नः समाधेयाः। (15)

- (a) अर्थशास्त्रानुसारं इन्द्रियजयलाभान् विवेचयत।
- (b) राजर्षिवृत्तं विशदयत।
- (c) अमात्यविषयमधिकृत्य विवृणुत।
- (d) परोपकारजन प्रवृत्तिं विवृणुत।
- (e) कर्म पद्धतिं निरूपयत।
- (f) धैर्य पद्धतिं विवृणुत।

3. द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ। (20)

- (a) विद्वत्पद्धतिं यथाग्रन्थं सोपपत्तिकं निरूपयत।
- (b) भर्तृहरेः पाण्डित्यं लोकाध्ययनं च प्रपञ्चयत।
- (c) अर्थशास्त्रं किम्? प्रयोजनानि विवेचयत।
- (d) गूढपुरुषोत्पत्तिं यथाग्रन्थं लिखत।

4. त्रयाणां सन्दर्भव्याख्या लिखत। (15)

- (a) 'प्रदीपः सर्वविद्यानाम् उपायः सर्वकर्मणाम्'।
 - (b) सबन्धु राष्ट्रा राजानो विनेशुरजितेन्द्रियाः।
 - (c) अमात्याः सर्व एवैते कार्याः स्युर्न तु मन्त्रिणः॥
 - (d) मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति।
 - (e) विद्याविहीनः पशुः।
 - (f) सर्वे गुणाः काञ्चनमाश्रयन्ति॥
-

(102SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, OCTOBER/NOVEMBER 2024.

First Semester

Sanskrit

VYAKARANAM

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) सन्धिः कतिविधः? विवृणुत।
- (b) 'सुद्ध्युपास्यः' इत्यत्र कः सन्धिः?
- (c) 'धात्रंशः' इत्यत्र कः सन्धिः?
- (d) 'विसर्जनीयस्य सः' इति सूत्रेण किं विधीयते?
- (e) 'शिवो वन्द्यः' इत्यत्र उकारविधायकं सूत्रं किम्?
- (f) समासः कतिप्रकारः भवति? विवृणुत।
- (g) 'पञ्चगङ्गम्' अत्र विग्रहः कः?
- (h) 'नञ्त्तपुरुषः' समासस्वरूपं लिखत।
- (i) उपमितबहुव्रीहिसमासः कः?
- (j) सप्तमीतत्पुरुषसमासः कः?

2. चतुर्णां लघुटिप्पणीं लिखत। (8)

- (a) झरो झरि सवर्णे।
- (b) अचोऽन्त्यादि टि।
- (c) खरि च।
- (d) कस्कादिषु च।
- (e) इणः षः।
- (f) हशि च।
- (g) विप्रतिषेधे परं कार्यम्।

- (h) अदसौ मात्।
3. द्वौ सप्रमाणं साधयत। (8)
- (a) चिन्मयः (b) उपेन्द्रः
(c) वाग्धरिः (d) दुष्फलम्
4. त्रीणि सूत्राणि सोदाहरणम् व्याख्यात। (9)
- (a) अव्ययीभावे चाऽकाले।
(b) नस्तद्धिते।
(c) अर्धं नपुंसकम्।
(d) तस्मान्नुडचि।
(e) पूर्णाद् विभाषा।
(f) अजाद्यदन्तम्।
5. चत्वारि सप्रमाणं समासरूपाणि लिखत। (8)
- (a) पाणिपादम् (b) सुहृद
(c) पीताम्बरः (d) विद्याधनम्
(e) त्रिरात्रम् (f) निरङ्कुलम्
(g) सक्षत्रम् (h) धर्महीनः
6. त्रीणि सूत्राणि व्याख्यात। (9)
- (a) षष्ठी (b) उपपदमतिङ्
(c) द्वित्रिभ्यां ष मूर्ध्नः (d) निष्ठा
(e) समःसुटि (f) रोऽसुपि
7. द्वौ सोदाहरणं लिखत। (8)
- (a) समाहारद्वन्द्वः
(b) तद्धितार्थद्विगुः
(c) गतितत्पुरुषसमासः
(d) निषेधार्थकबहुव्रीहिः

(103SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, OCTOBER/NOVEMBER 2024.

First Semester

Sanskrit

KAVYAS

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
 - (a) कालिदासानुसारं मेघे कानि द्रव्याणि सन्ति ?
 - (b) 'याश्चा मोघा वरमधिगुणे नाधमे लब्धकामा' इत्यत्र अधिगुणशब्देन कस्य बोधः भवति ?
 - (c) 'शिप्रावातः प्रियतम इव प्रार्थना चाटुकारः' अनेन पद्यांशेन सम्बद्धः नगरविशेषः कः ?
 - (d) भगवतः स्कन्दस्य वसतिः कुत्र अस्ति ?
 - (e) मेघदूते प्रयुक्तः छन्दविशेषः कः ?
 - (f) यक्षस्य शापान्तः कदा भवति ?
 - (g) चन्द्रापीडस्य पिता कः ?
 - (h) शुकनासः कः ?
 - (i) 'कादम्बरी' शब्दस्य कोऽर्थः ?
 - (j) लक्ष्मीः रागम् केभ्यः गृहीत्वैवोद्गता ?
2. त्रयः प्रश्नः समाधेयाः। (15)
 - (a) सुखेनोपदेशगुणाः कस्मिन् कथं विशन्ति ?
 - (b) गुरूपदेशः कीदृशः भवति ?
 - (c) इयं लक्ष्मीः सच्चरितचित्राणाम् कथमिव भवति।
 - (d) 'मार्गं तावच्छृणु कथयतस्त्वात्प्रयाणानुरूपं' विवृणुत।
 - (e) बालमन्दारवृक्षः कथं वर्णितः ?
 - (f) विरहावस्यवाशोभितां यक्षपत्नीं वर्णयत।
3. द्वावधिकृत्य लिखत। (20)
 - (a) (i) उज्जयिनिनगरमहत्त्वं यथाग्रन्थं विशदयत।

अथवा

- (ii) 'सोपानत्वं कुरु मणितटारोहणाग्रयायी' वर्णयत।
(b) (i) शुकनासोक्तप्रकारं लक्ष्म्याः वैलक्षण्यं वर्णयत।

अथवा

- (ii) 'गद्यं कवीनां निकषं वदन्ति' - यथाग्रन्थं समर्थयत।

4. श्लोकद्वयं व्याख्यात। (15)

- (a) ब्रह्मावर्तं जनपदमयं च्छायया गाहमानः
क्षेत्रं क्षत्रप्रधनपिशुनं कौरवं तद् भजेयाः।
राजन्यानां शितशरशतैर्यत्र गोण्डीव धन्वा
धारापातैस्त्वमिव कमलान्यभ्यवर्तन्मुखानि।
- (b) शब्दायन्ते मधुरमनिलैः कीचकाः पूर्यमाणाः
संसक्ताभिस्त्रिपुरविजयो गीयते किन्नरीभिः।
निर्हृदी ते मुरज इव चेत् कन्दरेषु ध्वनिः स्यात्
सङ्गीतार्थो ननु पशुपतेस्तत्र भावी समग्रः।
- (c) मन्दाकिन्याः सलिल शिशिरैः सेव्यमाना मरुद्भिः
मन्दाराणामनुतटरुहां छायाया वारितोष्णाः।
अन्वेष्टव्यैः कनकसिकतामुष्टिनिक्षेपगूढैः
संक्रोडन्ते मणिभिरमरप्रार्थिता यत्र कन्याः।
- (d) तन्वी श्यामा शिखरिदशना पक्वबिम्बाधरोष्ठी
मध्ये क्षामा चकितहरिणीप्रेक्षणा निम्ननाभिः।
श्रोणीभारादलसगमना स्तोकनम्रा स्तनाभ्यां
या तत्र स्याद् युवतिविषये सृष्टिराद्येव धातुः॥

(104SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, OCTOBER/NOVEMBER 2024.

First Semester

Sanskrit

POETICS AND AESTHETICS (I)

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) मम्मटानुसारं उत्तमकाव्यम् किम्?
- (b) आनन्दवर्धनाचार्यस्य सिद्धान्तः कः?
- (c) जगन्नाथमतानुसारं काव्यभेदाः के?
- (d) कुन्तकाचार्यस्य ग्रन्थः कः? तस्य सिद्धान्तः कः?
- (e) भरतमुनेः वैशिष्ट्यं लिखत।
- (f) भामहरीत्या अर्थदुष्टं किम्?
- (g) आख्यायिकां निरूपयत।
- (h) कल्पनादुष्टम् किम्?
- (i) शब्दस्वरूपं भामहानुसारं विवेचयत।
- (j) अलङ्काराणां सामान्यलक्षणं किम्?

2. चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) ध्वनेः लक्षणम् किम्? सोदाहरणं विवृणुत।
- (b) वामनाचार्यस्य ग्रन्थः कः? तस्यवैशिष्ट्यं साधयत।
- (c) राजशेखरस्य प्रतिभां संगृहीत।
- (d) महिमभट्टस्य सिद्धान्तं विशदयत।
- (e) व्याकरणशास्त्रस्य महत्त्वं भामहानुसारं विवृणुत।
- (f) शब्दार्थस्वरूपं विशदयत।
- (g) अपोहवादनिरसनं लिखत।

(h) प्रयोगानर्हशब्दान् सोदाहरणं निरूपयत।

3. द्वौ समाधेयौ।

(30)

(a) विश्वनाथकाव्यलक्षणम् सोपपत्तिकं विशदयत।

(b) लक्षणाभेदान् सोदाहरणं निरूपयत।

(c) भरतस्य रससूत्रं किम्? भामहाभिप्रायं वर्णयत।

(d) भामहमतानुसारं स्फोटसिद्धान्तं विशदयत।

(105SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, OCTOBER/NOVEMBER 2024.

First Semester

Sanskrit

POETICS AND AESTHETICS (II)

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) दशरूपकग्रन्थस्य विषय विवेचनं कुरुत।
- (b) रूपकनिर्वचनं लिखत।
- (c) नृत्यम् नाम किम्?
- (d) प्रख्यातम्।
- (e) पताका।
- (f) नियतासिः।
- (g) नाट्यगृहनिर्माणम्।
- (h) नाट्यस्वरूपम्।
- (i) स्थायिभावाः।
- (j) त्रिविधानि प्रेक्षागृहाणि।

2. प्रश्न चतुष्टयम् समाधत्त। (20)

- (a) सन्धेः सामान्यलक्षणम् किम्?
- (b) मुखसन्धिं निरूपयत।
- (c) सन्ध्यङ्प्रयोजनानि लिखत।
- (d) जनान्तिकम्।
- (e) रसभावयोः सम्बन्धः।
- (f) रसानां दैवतानि।
- (g) वीररसप्रकरणम्।

(h) शान्तरस विचारः।

3. द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ। (30)

- (a) रससिद्धान्त विषये भट्टलोल्लटस्योत्पत्तिवादं लिखत।
 - (b) हास्यरसस्वरूपं सप्रभेदं विवृणुत।
 - (c) भेदप्रदर्शनपुरःसरं सोदाहरणं गर्भसन्धिः विवेचनीयाः।
 - (d) साङ्गं निर्वहणसन्धिं विशदयत।
-